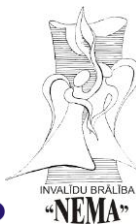

Šo projektu finansē Eiropas Savienība
This project is funded by the
European Union

Vides objektu pieejamības cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām rekomendācijas

Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija SUSTENTO

Projekts "Zaļie maršruti bez šķēršļiem"

Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programma.

www.enpi-cbc.eu

Par šīs publikācijas saturu pilnībā ir atbildīga Dagdas invalīdu brālība "Nema" un tas nekādā veidā nevar tikt izmantots, lai atspoguļotu Eiropas Savienības uzskatus.

Gunta Anča
Daiga Veinberga
Iveta Neimane
Aurimas Vengris (Skices)

2014. gads

Saturs

IEVADS	3
Universālais dizains un pieejamība	3
1.PIEEJAMS TŪRISMS.....	4
1.1.pieejama tūrisma definīcija	5
1.2.Normatīvie dokumenti, kas attīsta pieejamu tūrismu.....	6
2.REKOMENDĀCIJAS DABAS TAKU PIEEJAMĪBAI	8
3.KRITĒRIJU APRAKSTS.....	9
3.1. Informācija objekta mājaslapā.....	9
3.2. Autostāvvietas cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām.....	10
3.3. Pārvietošanās.....	11
3.4. Publiskā tualete, izlietne	15
3.5.Atpūtas un apskates zonas.....	17
3.6.Personāls	19
3.7.Drošība.....	19

IEVADS

Universālais dizains un pieejamība

Universālais dizains ir jauns domāšanas virziens, kas nosaka, ka pati galvenā vērtība sabiedrībā ir cilvēks, un tikai cilvēka ērtības un drošība ir galvenie humānas vides veidošanas kritēriji. Universālais dizains nenosaka īpašas prasības kādai konkrētai sociālai grupai, bet padara ikvienu pakalpojumu, ikvienu infrastruktūru, kā arī vidi pieejamu ikvienam sabiedrības loceklim.

Universālais dizains ir stratēģija, kuras mērķis ir izstrādāt un radīt dažādus pakalpojumus, produktus, informāciju un vidi, lai tie pēc iespējas lielākā mērā un neatkarīgāk būtu pieejami, saprotami un lietojami ikvienam, bez nepieciešamības veikt adaptāciju vai radīt speciālu dizainu.

Universālā dizaina koncepcija paredz, ka produkti un pakalpojumi ir izstrādāti tā, lai būtu lietojami ikvienam, bez nepieciešamības veikt adaptāciju vai radīt speciālu dizainu. Vides pieejamība ir iespēja cilvēkiem ar kustību, redzes vai dzirdes traucējumiem pārvietoties vidē atbilstoši plānotajai būves funkcijai.

Universālā dizaina nolūks ir vienkāršot dzīvi ikvienam, izveidojot radīto vidi, produktus un komunikācijas, kas vienlīdzīgi pieejamas, izmantojamas un saprotamas par zemām izmaksām vai bez jebkādam papildu izmaksām.

Universālā dizaina jēdziens veicina uzsvara maiņu, izstrādājot uz patērētāju vērstu dizainu, izvēloties visaptverošu pieeju un nosakot mērķi pielāgoties visu vecumu, augumu un spēju cilvēku vajadzībām, ieskaitot pārmaiņām, ko cilvēki piedzīvo sava mūža garumā.

Tādējādi universālais dizains ir jēdziens, kas ir plašāks par tādiem vienkāršiem jautājumiem kā ēku pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti, un tam vajadzētu kļūt par arhitektūras, dizaina un vides plānošanas neatņemamu sastāvdaļu.

Vides pieejamības kontekstā pieejamība tiek nodrošināta ar speciāli veidotām uzbrauktuvēm, rampām, pacelājumiem cilvēkiem ar invaliditāti, universālais dizains paredz to, ka vide ir pieejama ikvienam bez īpašas adaptācijas. Piemēram, viesnīcā var būt atsevišķa ieeja cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām (ir nodrošināta pieejama vide), bet galvenā ieeja var tikt projektēta arī tā, lai to varētu izmantot ikviens, arī cilvēki ar pārvietošanās grūtībām.

Nodrošinot vides pieejamību, cilvēks var izmantot piedāvātos produktus vai pakalpojumus, savukārt universālā dizaina koncepcijas īstenošana nodrošina vienlīdzību.

1. PIEEJAMS TŪRISMS

Visiem cilvēkiem ir tiesības uz atpūtu dažādos laika periodos: gan ikdienā, gan katru nedēļu un katru gadu, kā arī tiesības uz brīvo laiku, kas sniedz iespēju attīstīt dažādus personības un sociālās integrācijas aspektus. Protams, visiem cilvēkiem ir tiesības praktiski izmantot šīs vispārējās tiesības uz personības attīstību. Tiesības uz tūrismu neapšaubāmi ir viena no šo vispārējo tiesību izpausmēm, un pieejamais tūrisms pamatojas uz vēlmi padarīt tūrismu praktiski pieejamu visiem. Pieejams tūrisms kā būtiska sociālā tūrisma daļa nav vispārējās tūrisma darbības nenozīmīga pieveca un nav atdalīts no šīs nozares, kas ir ļoti spēcīga pasaulē, Eiropā kopumā un dažādās ES valstīs, gluži otrādi, tas ir veids, kā praktiski izmantot vispārējās tiesības piedalīties tūrisma pasākumos, ceļot, iepazīt citus reģionus un valstis, kas ir visas tūrisma darbības pamatā. Jāuzsver, ka šīs tiesības minētas Vispārējā tūrisma ētikas kodeksa 7. pantā, ko 1999. gada 1. oktobrī *Santiago de Chile* apstiprināja Pasaules tūrisma organizācija (*OMT*) un 2001. gada 21. decembrī pieņēma ANO. Cilvēku ar invaliditāti tiesības piedalīties dažādās brīvā laika un tostarp arī tūrisma aktivitātēs noteiktas ANO Konvencijas par cilvēku ar invaliditāti tiesībām 30. pantā, kas Latvijā ratificēta 2010. gadā.

Tomēr ir maldīgi tūrismu saistīt tikai ar brīvdienām un atpūtu, tūrisma nozarei ir liela ekonomiska ietekme ikvienas valsts attīstībā. Eiropas Savienībā tūrisma ieguldījums valstu ekonomikā ir ap 5 – 11% no valsts iekšzemes kopprodukta un tas nodrošina 8 – 24 miljons darba vietas.

Kā savā paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai norāda Eiropas Komisija 2010. gada dokumentā „Eiropa, tūristu apmeklētākā vieta pasaulē — jaunas Eiropas tūrisma nozares politiskās Pamatnostādnes” - nopietns jautājums izriet no demogrāfiskajām tendencēm Eiropā, kā arī ar tām saistītie jaunie tūristu izturēšanās modeļi vai viņu vajadzības. Šīs pārmaiņas prasa ātru nozares pielāgošanos, lai tā varētu saglabāt savu konkurētspēju. Piemēram, 2020. gadā 20 % no iedzīvotāju skaita būs personas, kas vecākas par 65 gadiem. Šo iedzīvotāju daļu veido personas, kurām ir gan pirktpēja, gan brīvs laiks un kurām ir liels tirgus potenciāls, bet arī nozarei ir jāpielāgojas šai jaunajai situācijai. Līdzīgi jāmin aizvien lielākais skaits tūristu ar ierobežotām pārvietošanās spējām (to nesen lēsa uz 127 miljoniem personu), kam ir īpašas vajadzības un kuri ir jāietver tūrisma pakalpojumu piedāvājumos.

Tūrisms kopumā ir integrēta aktivitāte, kas aptver dažādas nozares, darbības vai attīstības jomas, pieejamais tūrisms savukārt ietver visas tās

iniciatīvas, kas padara tūrismu pieejamu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, vienlaicīgi radot sociālos un saimnieciskos labumus dažādām nozarēm, darbībām un grupām

Tas nozīmē, ka cilvēki ar invaliditāti, seniori un vecāki ar maziem bērniem, kā arī cilvēki, kuri ceļo kopā ar viņiem var būt daļa no šīs ekonomikas, ja tūrisma pakalpojumu sniedzēji veidos pieejamu tūrisma pakalpojumu.

1.1.pieejama tūrisma definīcija

Līdz šim pasaulē nav izstrādāta viena kopēja „pieejama tūrisma” definīcija. Šī koncepcija strauji attīstās visā pasaulē, pievienojot aizvien jaunus un jaunus aspektus pieejamības jēdzienam. Bieži tiek lietoti tādi termini kā „Tūrisma pieejamība” (Access Tourism), „Universālais tūrisms” (Universal Tourism), „Iekļaujošais tūrisms” (Inclusive Tourism), „Tūrisms bez barjerām” (Barrier-free Tourism). Lai gan katrā no šiem terminiem ir iekļauta zināma specifika, tomēr kopumā tie visi ir vērsti uz tāda pakalpojuma nodrošināšanu, kas ir pieejams un izmantojams visiem cilvēkiem, nodrošinot īpašus pielāgojumus cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām.

Piedāvājam dažas pieejama tūrisma definīcijas:

Tūrisms vai ceļojums, kas ir pieejama visiem cilvēkiem, neatkarīgi vai ir vai nav invaliditāte, kā arī cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām, dzirdes vai redzes problēmas, izziņas vai intelektuālās un psiholoģiskās attīstības traucējumiem, gados vecākiem cilvēkiem, kā arī cilvēkiem ar īslaicīgiem ierobežojumiem "(Takajama deklarācija - Pielikums, UNESCAP 2009).

Pieejams Tūrisms "attiecas uz tūrismu, kas spēj nodrošināt pilnīgu patērētāju, tostarp cilvēku ar invaliditāti, vecāka gadagājuma un dažādu paaudžu ģimeņu vajadzības Tas nozīmē attieksmes un institucionālo barjeru likvidāciju sabiedrībā, ietver fizisku vides un transporta pieejamību, informācijas un komunikācijas pieejamību objektiem un citiem pakalpojumiem. Tas ietver publisko un privāto tūrisma sektoru. " (Takajama pilsētas un UNESCAP konference - Press Release - Takayama, 2009)

Pieejams tūrisms pastāvīgi cenšas nodrošināt, lai tūrisma galamērķi, produkti un pakalpojumi ir pieejami visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no viņu fiziskiem ierobežojumiem, invaliditātes vai vecuma. Tas ietver valsts un privātās tūrisma vietas. Pieejamībai jāattiecas ne tikai uz cilvēkiem ar pastāvīgu fizisko invaliditāti, bet arī vecākiem ar maziem bērniem, vecāka gadagājuma ceļotājiem, cilvēkiem ar pagaidu traumām, piemēram, lauza kāja, kā arī viņu ceļojumu pavadoņiem. (Pieejams Tūrisms Wikipedia - lejupielādēt Jan 1, 2010).

Process, kas ļauj cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un vecāka gadagājuma cilvēkiem darboties neatkarīgi ar pašu kapitālu un cieņu caur universālo tūrisma produktu, pakalpojumu un vides pieejamību. Definīcija ir visaptveroša no mobilitāte, redzes, dzirdes un apziņas dimensiju piekļuves (Darcy, 2006 lpp. 6).

Kā jau norādījām nav vienotas definīcijas pieejamam tūrismam, tomēr visas vieno kopēja ideja, par ikviena tūrisma pakalpojuma pieejamību ikvienam cilvēkam neskatoties uz invaliditātes, vecuma vai citiem ierobežojumiem.

Līdzās pieejama tūrisma definīcijai ir būtiski apzināt – ko mēs saskatām kā šī pakalpojuma tiešos izmantotājus. Atbilstoši Eiropas Savienības likumdošanai aizvien biežāk tiek izmantots jēdziens cilvēki ar ierobežotām pārvietošanās spējām. Pirmo reizi šis jēdziens tika izmantots Eiropas Komisijas regulā 1107/2006/EK, kur nosakot avio pasažieru tiesības radās nepieciešamība izmantot plašāku terminu, kas netiek ierobežots tikai ar invaliditātes sapratni.

Cilvēki ar ierobežotām pārvietošanās spējām ir cilvēki, kuru iespēju pārvietoties brīvi ietekmē jebkāda fiziskā invaliditāte (sensorā vai kustību, ilglaicīga vai īslaicīga), intelektuālās attīstības traucējumi, vai arī cita veida traucējumi, vecums, kam ir nepieciešami papildus pielāgojumi, lai dotu viņiem iespēju izmantot tos pašus pakalpojumus, ko izmanto ikviens cits.

1.2. Normatīvie dokumenti, kas attīsta pieejamu tūrismu

Pirmo reizi pieejama tūrisma ideja un labāka izpratne tika radīta Eiropas Komisijas pasūtītajā pētījumā, ko veica Lielbritānijas Sorejas universitāte. Pētījums piedāvāja ne tikai pirmās pieejama tūrisma definīcijas, bet arī labāku izpratni par iespējamo pieejama tūrisma tirgu un dažādu atbildīgo pušu vēlmi un gatavību iesaistīties šajā piedāvājumā.

Gan balstoties uz šo pētījumu, gan jau pirms tā Eiropas Savienība ir izstrādājusi vairākus dokumentus, kuros definēts sociālais un pieejamais tūrisms, kā būtiska valstu ekonomiskās attīstības sastāvdaļa.

Kā pēdējais ir minams Eiropas Komisijas paziņojums COM(2010) 352 „Eiropa, tūristu apmeklētākā vieta pasaulē - jaunas Eiropas tūrisma nozares politiskās pamatnostādnes”. Tas nosaka 4 Eiropas tūrisma attīstības prioritātes – iekļaujot tajās arī tūrisma ilglaicīgumu, to savukārt skaidrojot arī kā tūrisma pieejamību visiem.

2010.gadā Latvijā tika ratificēta ANO "Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām", kuras 3. pantā noteikti vispārējie principi:

- a) cilvēkam piemītošās cieņas, personīgās patstāvības, tostarp personīgās izvēles brīvības, un personas neatkarības ievērošana,
- b) diskriminācijas aizliegums,
- c) pilnīga un efektīva līdzdalība un integrācija sabiedrībā,
- d) cieņa pret atšķirīgo un personu ar invaliditāti kā cilvēku daudzveidības un cilvēces daļas pieņemšana,
- e) iespēju vienlīdzība,
- f) pieejamība,
- g) vīriešu un sieviešu vienlīdzība,
- h) cieņa pret bērnu ar invaliditāti spēju attīstību un bērnu ar invaliditāti tiesībām saglabāt savu identitāti.

Šie principi skaidri norāda uz vienlīdzības ievērošanu attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti visās dzīves jomās tajā skaitā arī tūrisma pakalpojumu saņemšanā. Līdzās vispārējiem principiem ANO Konvencijas par cilvēku ar invaliditāti tiesībām 30.panta 5.punktā ir skaidri definēta arī tūrisma joma kā viena no tām, kuras pieejamības nodrošināšana, nozīmētu papildus tiesību realizāciju cilvēkiem ar invaliditāti: „Lai personas ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem varētu piedalīties atpūtas, brīvā laika un sporta pasākumos, dalībvalstis veic atbilstošus pasākumus: nodrošinātu, ka personām ar invaliditāti ir pieejami sporta, atpūtas un tūrisma objekti; nodrošinātu, ka personām ar invaliditāti ir pieejami to personu pakalpojumi, kuras ir iesaistītas brīvā laika, tūrisma, atpūtas un sporta pasākumu organizēšanā”.

Pieejama tūrisma attīstības nepieciešamība ir atzīmēta arī daudzos starptautiska līmeņa dokumentos. Pasaules tūrisma ētikas kodekss, kas pieņemts Pasaules Tūrisma organizācijas Ģenerālās asamblējas trīspadsmitajā asamblējā (Santjago, Čīle, no 1999. gada 27. septembra līdz 1. oktobrim) ar Rezolūciju A/RES/406(XIII) - 7.pantā nosaka, ka ir jāveicina un jāatvieglo ģimeņu, jauniešu, studentu un gados vecāku cilvēku tūrisms, kā arī cilvēku ar invaliditāti tūrisms.

2.REKOMENDĀCIJAS DABAS TAKU PIEEJAMĪBAI

Dabas objekti un apskates objekti

Ietver objektus, kas atrodas brīvā dabā un ir vērsti uz dabas daudzveidības izzināšanu un ainaviskumu. Šīs metodikas kontekstā zem dabas objektiem saprotam – dabas takas, dabas parkus, avotus, dižkokus, ainavas. Veidojot šādus tūrisma objektus ir jācenšas nodrošināt cilvēkiem ar invaliditāti līdzvērtīgu objekta apskati un maksimālu neatkarību. Dabas un apskates objektus var izveidot bastoties uz universālā dizaina principiem.

Dabas taku pieejamība tiek novērtēta ņemot vērā to pieejamību cilvēkiem ar invaliditāti:

- fizisko
- informatīvo
- vai ir speciāli kādam no invaliditātes veidiem pielāgots pakalpojums (vadotnes neredzīgiem cilvēkiem, panorāmas spoguļi, pieejamība cilvēkiem ratiņkrēslos, piktogrammas cilvēkiem ar uztveres grūtībām, ratiņkrēsli, staiguļi cilvēkiem ar grūtībām ilgstoši pārvietoties).

Pēc šādiem kritērijiem:

1. Tūrisma objekta mājas lapa
2. Piekļuve tūrisma objektam

Kritērijs norāda uz iespēju cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām ērti nokļūt līdz tūrisma objektam. Šis kritērijs ietver sevī:

- a. speciālās automašīnu stāvvietas
- b. piekļuves ceļi
- c. uzbrauktuves
- d. taciņas
- e. norādes zīmes

3. Pārvietošanās tūrisma objektā

Cilvēku ar pārvietošanās grūtībām pārvietošanās objektā ir jābūt ērtai un drošai ikvienam tūrisma objekta apmeklētājam. Šis kritērijs atkarībā no tūrisma objekta ietver sevī:

- a. informācija tūrisma objektā, informācijas pieejamība
- b. apgaismojums
- c. uzbrauktuves
- d. takas
- e. atpūtas vietas
- f. tualetes

3.KRITĒRIJU APRAKSTS

3.1. Informācija objekta mājaslapā.

Kritērijs ir nepieciešams, lai cilvēki ar pārvietošanās grūtībām varētu iegūt informāciju par objektu savlaicīgi un atbilstoši novērtētu iespējamos riskus, kā arī savlaicīgi atrastu risinājumus. Informācijai ne tikai jābūt pilnvērtīgai, bet arī jāatbilst WCOG 2.0 vadlīnijām.

- Objekta mājas lapā ir informācija par maršrutiem, kas ir piemēroti cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām.
- Objekta mājas lapā ir informācija par pakalpojumiem neredzīgiem cilvēkiem un cilvēkiem ar uztveres grūtībām.
- Objekta mājaslapā ir informācija par attālumu no sabiedriskā transporta.
- Objekta mājaslapā ir informācija par objektā izmantotajām pieejamības norādēm.
- Objekta mājaslapā pieejamai vizuālajai informācijai (bildēm un grafikiem) ir analoga tekstuāla informācija.

- Objekta mājaslapā pieejamai audio informācijai ir analoga tekstuāla informācija.
- Ir paredzēta iespēja palielināt teksta izmēru.
- Lapas informācija ir uztverama arī pie palielināta teksta izmēra.
- Nav nepieciešama lapas horizontāla pārvietošana izmantojot samazinātu izšķirtspēju.
- Izvēlēto krāsu kontrasta starpība ir pietiekama, lai informācija būtu uztverama arī melnbaltā skata režīmā.
- Visas saites un objekti ir pieejami arī bez peles lietošanas.
- Vizuālā informācija ir pieejama arī alternatīvā veidā izmantojot teksta pārlūkprogrammu.
- Vizuālā informācija ir pieejama arī alternatīva veidā izmantojot balss pārlūkprogrammu.
- Grafiskās informācijas pasniegšanas veids neietver mirgojošus elementus, kas varētu izraisīt epilepsijas lēkmes.

3.2. Autostāvvietas cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām

- Ir speciāli iekārtotas stāvvietas cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām transporta līdzekļa novietošanai.
- Autostāvvietas ir maksimāli tuvu dabas objektam, vēlams ne tālāk kā 25 m.
- Ja attālums no autostāvvietas līdz objektam ir tālāks par 25 metriem, jābūt atpūtas vietai, piemēram, parka soliņam.
- Autostāvvietas platums ir pietiekams, lai automašīnas durvis būtu iespējams atvērt līdz galam (Autostāvvietas minimālais platums ir 3,60 m, minimālais garums ir 5 m).
- Katra autostāvvietā ir ar vertikāli novietotu speciālu autostāvvietas apzīmējumu 1,20 m augstumā un attiecīgu piktogrammu uz stāvvietas seguma.
- No autostāvvietas ir pieejama uzbrauktuve uz gājēju ietvi, celiņu, trotuāru.

- Autostāvvietā ir ar cietu segumu, līdzena un neslīdoša (Autostāvvietas segumam var tikt izmantots bruģakmens, stingrs zāles segums, bet nevar izmantot oļus, sasmalcinātu granītu, šķeldu, šķeldotu mizu, mīkstu zemi, bruģakmeņus un šķeltas akmens plāksnes ar nelīdzenu virsmu.).
- Dienakts tumšajā laikā autostāvvietā ir izgaismota.

3.3. Pārvietošanās

CELĪNI

- Celiņi ir neslīdoši, cieta seguma, platumā ne mazāk kā 1,2 m.
- Ceļa robeža ir iezīmēta ar skaidru krāsojumu un reljefa virsmu (Atšķirībām jābūt gan vizuālām, gan taktilām (sataustāmām)).
- Ja celiņš ir virs zemes līmeņa, robežas ir aprīkotas ar bortu 2 – 2,5 cm augstumā.
- Divvirzienu kustības celiņu platums ir vismaz 1,80 m.
- Vienvirzienu kustības celiņiem starplaukumi ne šaurāki par 2,0 m (izmanto, lai varētu samainīties).
- Objektā ir paredzētas atpūtas vietas, kuras ir pie celiņiem vai citās viegli sasniedzamās vietās.
- Bīstamām vietām jābūt aprīkotām ar margām un brīdinājuma zīmēm.
- Jācenšas izvairīties no celiņu ierīkošanas zem zemiem koku zariem.

UZBRAUKTUVES

- Uzbrauktuves kāpums nav lielāks kā 1:12 (8 %).
- Minimālais uzbrauktuves platums ir 1,2 m.
- Brīvais augstums virs uzbrauktuves ir ne mazāks kā 2,4 m.

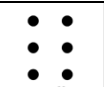

- Uzbrauktuves platums ir 1,30 – 1,40 m, ja ar ratiņkrēsliem izmanto vienu kustības joslu, bet otra josla paredzēta kustībai bez ratiņkrēsla.
- Uzbrauktuvēm, kuru garums pārsniedz 10 m, ir vismaz viens starplaukums, bet ne retāk, kā ik pēc 6 m. Starplaukuma minimālais garums ir 1,2 m, ja šajās vietās uzbrauktuve maina virzienu, starplaukuma garums nav mazāks par 1,5 m.
- Ja uzbrauktuve sastāv no dažāda slīpuma posmiem, tad horizontālie starplaukumi ir pēc katra slīpā posma.
- Uzbrauktuves ir aprīkotas ar margām, ja līmeņu starpība ar zemi ir lielāka par 0,45 m un norobežotas ar apmalēm vismaz 5 cm augstumā, lai cilvēki, kas pārvietojas ratiņkrēslos vai ar spieķi nenošlīdētu no uzbrauktuves.
- Uzbrauktuvju margu rokturi ir izvietoti abās uzbrauktuves pusēs, divos augstumos - 0,7 un 0,9 m, tie ir par 30 cm garāki par pašu uzbrauktuvi abos uzbrauktuves galos un ir savstarpēji savienoti.
- Uzbrauktuves sākumā un beigās ir manevrēšanas laukums 1,5 m diametrā.
- Pirms un pēc uzbrauktuvēm nav vēlama līmeņu starpība starp uzbrauktuvi un zemes līmeni, gadījumos, ja ir līmeņu maiņa uzbrauktuves sākumā un beigās, tā ir marķēta ar spilgtu kontrastējošu (dzeltenu vai uz gaiša fona – tumšu) ne mazāk kā 5 cm platu svītru visā uzbrauktuves platumā.
- Vietās, kur uzbrauktuves ir pakļautas laika apstākļiem, ir nodrošināta lietus ūdeņu novadīšana un sniega novākšana.
- Uzbrauktuvju virsmas segums ir no cieta, neslīdoša materiāla.

INFORMĀCIJAS PIEEJAMĪBA OBJEKTĀ

- Objektā, lai norādītu informāciju cilvēkiem ar invaliditāti tiek izmantotas tikai starptautiskās pieejamības zīmes, tās nedrīkst būt stilizētas, jo liedz orientēties cilvēkiem ar uztveres problēmām.
- Informatīvās zīmes un norādes ir labi pamanāmas un uztveramas (kontrastējošas un izgaismotas), kā arī secīgas.
- Informatīvās zīmes ir novietotas 1,4 – 1,6 m augstumā.
- Burtu izmērs informācijai, kas atrodas uz durvīm ir vismaz 5 cm.

- Avārijas izeja un WC durvis ir ar vizuāliem un taktiliem (sataustāmiem) apzīmējumiem.
- Pie ieejas izvietotā informācija ir skaidra, viegli izlasāma un saprotama, lai to varētu uztvert personas ar garīga rakstura traucējumiem.
- Vēlams svarīgāko informāciju veidot arī Braila rakstā un izvietoti pieejamā vietā, roku sasniedzamības līmenī.

	<i>Pieejams cilvēkiem ratiņkrēslā</i>	Norāda, ka objekts, ir pieejams cilvēkiem ratiņkrēskos un tajā nav barjeru. Par kritēriju šādai zīmei ir vide pa kuru cilvēks ratiņkrēslā var pārvietoties patstāvīgi.
	<i>Pieejams ar palīdzību</i>	Norāda, ka objekts, ir pieejams cilvēkiem ratiņkrēskos, bet ir nepieciešama palīdzība. Objektā ir sliekšņi, takas ir ar mīkstu pamatu, stāvas uzbrauktuves u.t.t.
	<i>Pieejams ceļš</i>	Norāda pieejama ceļas virzienu.
	<i>Uzbrauktuve cilvēkam ratiņkrēslā</i>	Norāda, ka priekšā ir uzbrauktuve. Zīme varbūt virzienā uz augšu un virzienā uz leju atbilstoši uzbrauktuves virzienam. Labi, ja pie zīmes ir arī uzbrauktuves slīpuma procenti.
	<i>Brīdinājums par stāvu nogāzi</i>	Šāda zīme izvietojama vietās, kurās to slīpuma vai slidenuma dēļ cilvēks ratiņkrēslā var nenoturēties. Pirms šādām vietām ir jābūt arī drošības nožogojumam.
	<i>Pieejama tualete cilvēkiem ar kustību traucējumiem</i>	Norāda uz tualeti, kura ir speciāli aprīkota cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

	<i>Pieejams telefons cilvēkam ratiņkrēslā</i>	Ja ir publiskais telefona aparāts, tad vienu no aparātiem ir jāizveido pieejamu cilvēkiem ratiņkrēslā. Tas ir aparāts, kurš novietots apmēram 0.9 – 1m augstumā vai nu platākā kabīnē, vai tikai ar jumtiņu, lai brīvi var piebraukt ratiņkrēslā.
	<i>Dzirdes palīgierīces</i>	Ir pieejamas dzirdes palīgierīces. Tās var būt gan speciālās rācījas ko izmanto gidi.
	<i>Zīmju valoda</i>	Apzīmē, ja var nodrošināt zīmju tulku, piemēram, ekskursiju grupām, kā arī ja ir pieejama informācija zīmju valodā. Zīmi izvieto zālē pie vietām no kuras varēs redzēt zīmju tulku, ja tāds tiek nodrošināts konferencēm, kultūras pasākumiem.
	<i>Pieejams neredzīgiem cilvēkiem</i>	Zīmi izvieto, ja ir izveidotas taktilās joslas maršrutam, pa kuru neredzīgs cilvēks var pārvietoties patstāvīgi. Izvieto arī, ja ir kādi speciāli pakalpojumi neredzīgiem cilvēkiem.
	<i>Pieejams cilvēkiem ar redzes traucējumiem (vājredzīgiem)</i>	Zīmi izmanto lai norādītu, ka objektā ir ievērotas pieejamības prasības vājredzīgiem cilvēkiem – ir kontrasta līnijas pirms un pēc trepēm, sliekšņiem u.c šķēršļiem, ir iespēja mainīt apgaismojuma intensitāti atbilstoši vajadzībām.
 Braille	<i>Informācija Brailļa drukā</i>	Zīme norāda, ka ir pieejama informācija Brailļa drukā. Tas var būt buklets par objektu, ko izdala katram neredzīgam apmeklētājam, tā var būt drošības informācija, kura ir pie kasēm.
	<i>Ar suni pavadoni</i>	Zīme norāda, ka ieeja atļauta ar suni pavadoni vai asistentu. Tā kā LR likumdošana nosaka, ka suns pavadonis var pavadīt neredzīgu cilvēku visās publiskās vietās, tad šāda zīme tikai dod papildus drošību, ka objekta darbinieki ir informēti par šo noteikumu.

APGAISMOJUMS:

- Nav tiešu, apžilbinošu gaismas avotu.
- Norāžu, telefona aparātu atrašanās vieta, uzbrauktuves un asi pagriezieni ir papildus izgaismoti.
- Jāizvairās no ēnu un siluetu veidošanās, ierīkojot mākslīgo apgaismojumu.
- Veidojot gaismu šovus, būtu jāizvairās no tieši vērstiem mirgojošiem efektiem, vai par tiem jābūt informācijai pirms objekta (var izsaukt epilepsijas lēkmi vai baiļu lēkmi).

3.4. Publiskā tualete, izlietne

- Publiskās tualetes ir pieejamas cilvēkiem ratiņkrēslos.
- Ir bērnu pārtinamais galdiņš.
- Riteņkrēslu lietotājiem paredzētās tualetes kabīnes brīvais manevrēšanas laukums ir 1,5 m diametrā.
- Tualetes griestu augstums līdz apdares plaknei ir vismaz 2,3m.
- Riteņkrēslu lietotājiem paredzētās tualetes durvis ir marķētas ar speciālu marķējumu 1,60 m augstumā.
- Marķējuma minimālais izmērs 150 x 150 mm.
- Pirms riteņkrēslu lietotājiem paredzētās tualetes ieejas ir brīvais manevrēšanas laukums 1,5 m diametrā.
- durvju vērtnes platums ir vismaz 0,9 m.
- Ir viegla durvju atvēršana vismaz 90° leņķī.
- Tualetes iekšpusē rokturis ir visā durvju platumā
- Tualetes durvis ir aprīkotas ar slēdzeni, ko krīzes situācijā var atvērt no ārpuses.

- Telpas ir bez sliekšņiem, vietās, kur tas nav iespējams, tie nav augstāki kā 1,5 cm un to malas ir noapaļotas.
- Grīdas segumam ir jābūt gludam un neslīdošam.
- Tualetes podam ir jābūt brīvi pieejamam no priekšpuses 1,4 m diametrā un vismaz no vienas malas 0,75 – 0,90 m platumā līdz atbalsta margām.
- Ja tualetes pods pieejams no vienas puses, tad poda attālums no sienas ir 0,2 m.
- Tualetes poda augšējās malas augstums (bez vāka) ir 0,45-0,47 m.
- Tualetes papīra turētājs ir aizsniedzams no klozetpoda.
- Tualetes poda vāka krāsa kontrastē ar apkārtējo telpu.
- Elektrības slēdži ir kontrastējošā krāsā, viegli saskatāmi un izmantojami, 0,9 m augstumā no grīdas līmeņa.
- Izlietnes augšmalas augstums ir 0,80-0,85 m.
- Zem izlietnes nav skapīši un citi šķēršļi. Zem izlietnes ir brīva vieta vismaz 0,7 m no grīdas.
- Izlietne ir aprīkota ar vienas sviras jaucējkrānu, kura rokturi var aizsniegt cilvēks ratiņkrēslā.
- Tualetes galdiņa un izlietnes malas ir noapaļotas.
- Ziepju turētāji atrodas augstumā no 0,90 m – 1,1 m.
- Spoguļa apakšējā mala atrodas ne augstāk kā 1 m vai ir vertikāli regulējams dažādos leņķos.
- Roku žāvētāja, dvieļu turētāja apakšējā mala atrodas 1,1 m augstumā.
- Tualetes kabīne ir aprīkota ar drošības pogām, kuru augstumi ir 0,15 m un 0,9 m vai ir poga ar aukliņu.

3.5. Atpūtas un apskates zonas

Atpūtas un apskates zonas izvietotas uz horizontālas, cietas neslīdošas pamatnes.

PIKNIKA ZONA

- Piknika galdi ir 0,80 m augstumā no zemes līmeņa un līdz galda kājai ir vismaz 0,50 m brīvas vietas.
- Galda kāja nedrīkst būt platāka par 0,10 m, tas nepieciešams, lai riteņkrēslā sēdošie varētu brīvi piekļūt galdam un viegli spētu aizsniegt uz galda atrodošos priekšmetus.
- Piknika vietās ir nodrošināta iespēja izvairīties no tiešiem saules stariem.
- Piknika galdi un krēsli, kā arī citi apkārtējie priekšmeti kontrastē ar apkārtējo vidi.

UGUNSKURA VIETAS UN GRILI

- Ugunsкура, grila un citas piknika vietas, ir veidotas tā, lai riteņkrēslā sēdošie tās var lietot, neradot draudus cilvēku veselībai (neapdedzinātos).
- Ugunsкура vietā ir izveidots stacionārs rāmis, uz kuru var novietot resti dažādos augstumos no 0,60 - 0,80 m, cepšanas vai grilēšanas vajadzībām.
- Grils tiek uzstādīts stacionāri uz vienas dzelzs kājas, un grila darba virsma ir no 0,75 – 0,85 m augsta.
- Ugunsкура un grila vietai visapkārt ir cieta pamatne, kuras platums ir 1,80 m, manevrēšanas un drošības vajadzībām cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Apkārt ugunsкура un grila vietai, ir marķēts segums ar kontrastējošu un reljefa (pumpiņas) dzeltenu joslu 0,60 m platumā, lai cilvēki ar redzes traucējumiem izvairītos no saskares ar uguns bīstamām vietām.

TELŠU VIETAS

Cilvēkiem, kas pārvietojas ar ratiņkrēsla palīdzību, ir ļoti grūti iekļūt teltī. Tāpēc ideāls risinājums ir:

- Platformas izveidošana, kas ir 0,50 – 0,65 m augsta, uz kuras tiek novietota telts, un cilvēks ļoti ērti spēj no riteņkrēsla pārsēties tajā.
- Platforma ir ar gludu virsmu, lai pārsēžoties nesabojātu apģērbu.
- Kempingos un telšu vietās ir nodrošināta:
 - o speciālās auto stāvvietas
 - o dušas, tualetes,
 - o grila un ugunsкура vietas
 - o piknika galdi
 - o cilvēkiem, kuri izmanto elektriskos riteņkrēslu, jānodrošina brīva piekļūšana elektrības kontaktam, akumulatoru uzlādei

LAIVU PIESTĀTNES UN MAKŠĶERĒŠANAS VIETAS

- Laivu piestātņu uzbrauktuves atbilst uzbrauktuvejū prasībām un ir no neslīdoša materiāla.
- Ja piestātnes un makšķerēšanas vietas ir veidotas no koka, tad atstarpes starp dēļiem nedrīkst būt platākas par 1 cm, lai ratiņkrēsla riteņi neiesprūstu tajās, un cilvēkam ratiņkrēslā neradītu draudus – izkrist vai apgāzties.
- Laivu piestātnēm un makšķerēšanas vietām uz visām ārējām malām ir nostiprinātas vismaz 5 cm augstas drošības malas un aizsargbarjeras 0.90 m augstumā, lai ratiņkrēslā sēdošie cilvēki neieslīdētu ūdenī.
- Platformas aizsargbarjeras ir kontrastējošā krāsā, cilvēkam ar redzes traucējumiem.
- Platformai jābūt vienā līmenī ar laivu. Platformai jābūt pietiekami lielai, lai nodrošinātu ratiņkrēsla manevrēšanas laukumu 1,50 m diametrā no visām laivas pusēm.

3.6. Personāls

- Personāls ir apmācīts komunicēt ar cilvēkiem, kuriem ir dažāda invaliditāte.
- Personāls ir informēts, kur atrodas tuvākā medicīnas iestāde.
- Personāls ir apmācīts rīcībai trauksmes situācijās ar viesiem, kuriem ir invaliditāte.
- Personāls ir informēts, ka viesiem ar redzes traucējumiem un kustību traucējumiem var būt pavadošie suņi.
- Personāls ir informēts, kā rīkoties, ja ir izsaukta signālpoga.

3.7. Drošība

- Objektā ik pēc 50 m izvietota informācija, kā izsaukt palīdzību (telefona numurs, trauksmes poga, u.c.).
- Trauksmes signalizācijas sistēma ir no dažādiem komponentiem veidota sistēma, kas automātiski paziņo (vizuāli un akustiski) par trausmi.
- Evakuācijas ceļus ir iespējams atrast un izmantot cilvēkiem ar redzes, dzirdes, kustību traucējumiem, uztveres grūtībām - avārijas izejas ir skaidri marķētas, ir audio, vizuāli un vibrējoši signāli un taktilais marķējums.
- Evakuācija ir pieejama cilvēkiem ar kustību traucējumiem (iespējams izmantot nepieciešamos pārvietošanās palīg līdzekļus). Evakuācijas ceļi ir brīvi un bez šķēršļiem.

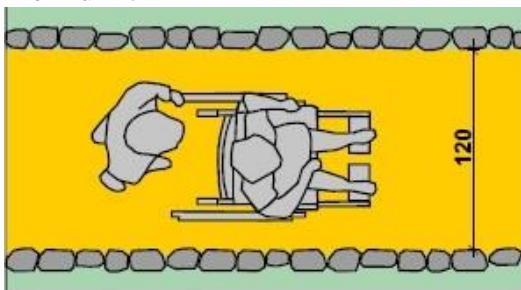
Eiropas Savienību veido 28 dalībvalstis, kas nolēmušas pakāpeniski apvienot savu kompetenci, resursus un likteņus. Piecdesmit gadus ilgā paplašināšanās perioda laikā tās ir kopīgiem spēkiem izveidojušas stabilitātes, demokrātijas un ilgtspējīgas attīstības zonu, vienlaikus saglabājot kultūru daudzveidību, toleranci un personiskās brīvības.

Eiropas Savienība labprāt dalās savos sasniegumos un vērtībās ar valstīm un cilvēkiem aiz ES robežām.

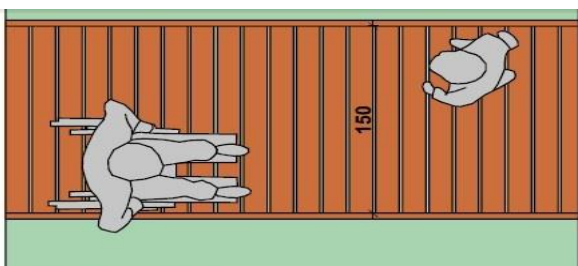
- Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programma ir Baltijas jūras reģiona INTERREG IIIB Kaimiņattiecību programmas IIIA Dienvidu prioritātes turpinājums 2007. - 2013.gadam. Vispārējais Programmas stratēģiskais mērķis ir veicināt Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas robežu reģionu teritoriālo kohēziju, nodrošināt augsta līmeņa vides aizsardzību un ekonomisko un sociālo labklājību, kā arī veicināt starpkultūru dialogu un kultūras daudzveidību.

Programma aptver Latgales reģionu Latvijā, Paņevežas, Utenas, Viļņas, Alitas un Kauņas apgabalus Lietuvā, kā arī Vitebskas, Mogiļevas, Minskas un Grodņas apgabalus Baltkrievijā. Kā Programmas Kopīgā vadības iestāde darbojas Lietuvas Republikas Iekšlietu ministrija. Programmas oficiālā interneta vietne ir www.enpi-cbc.eu.

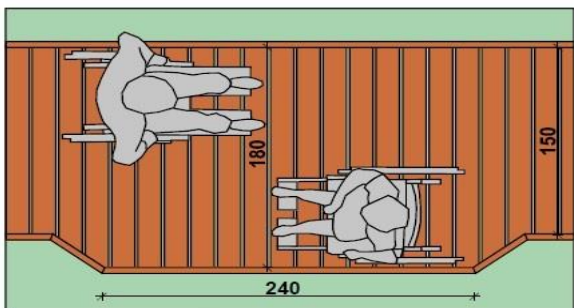
Pielikumi:

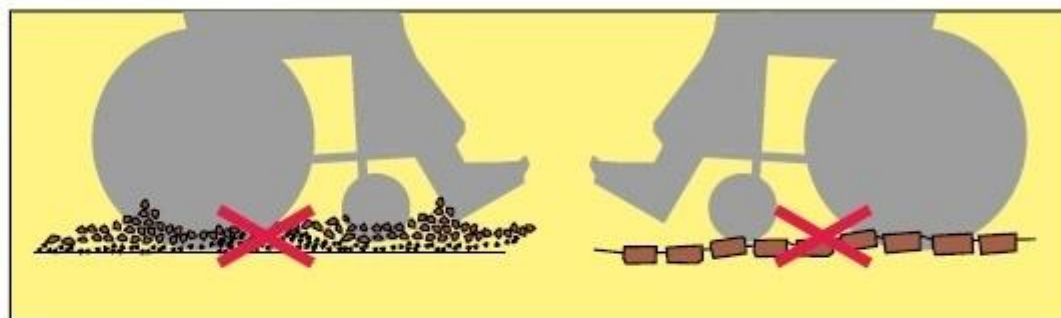
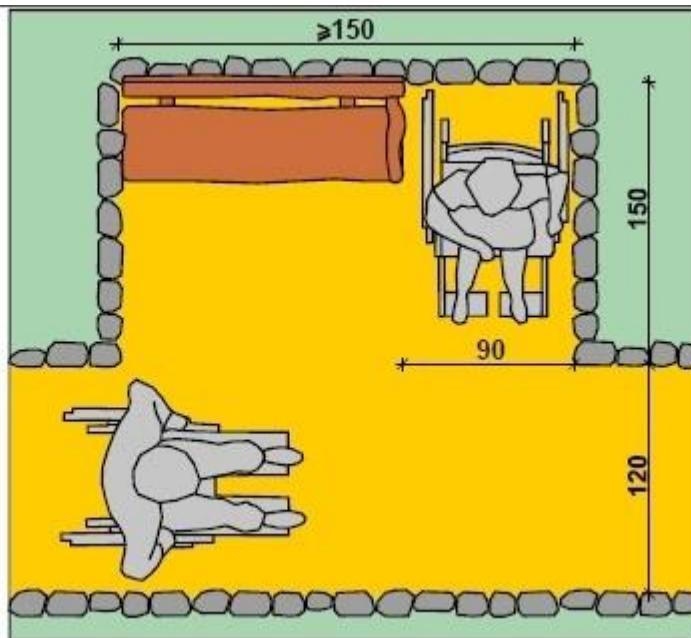
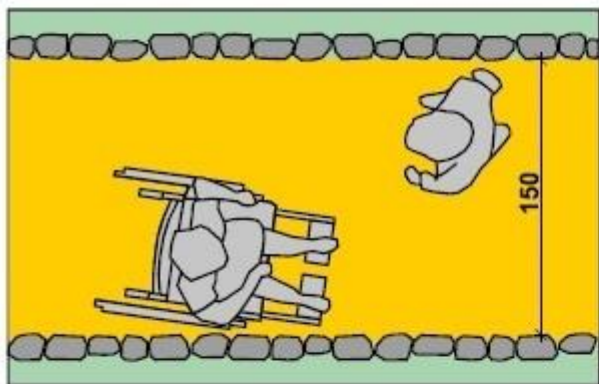
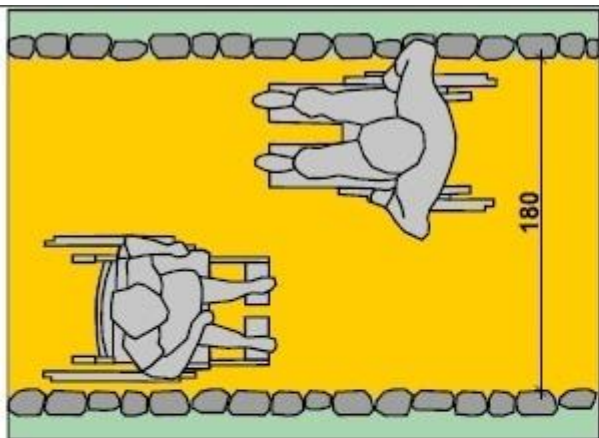

Gājēju celiņi. M 1:30

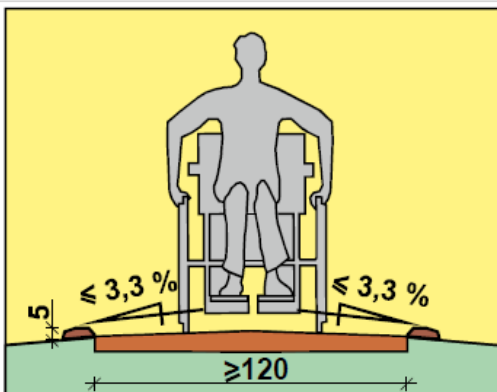

Gājēju celiņi. M 1:20

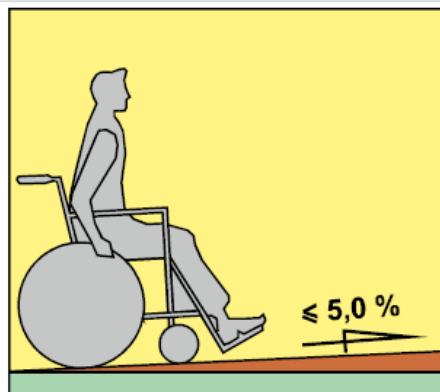

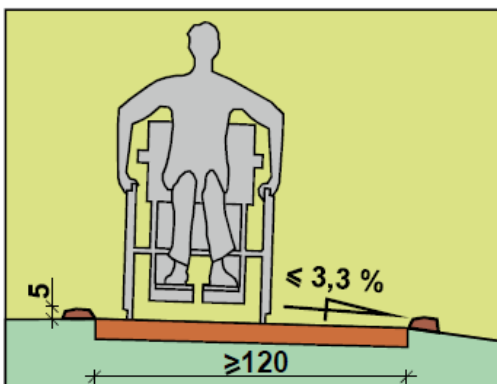
Atpūtas vietas. M 1:30

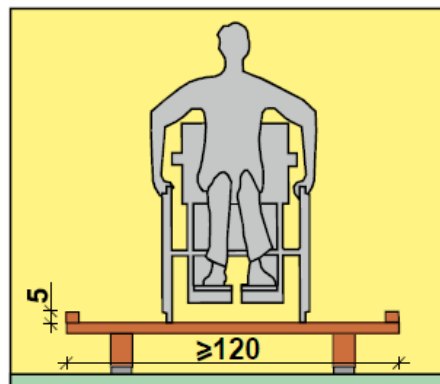
Gājēju celiņi. Skats no priekšas. M 1:20

Gājēju celiņi. Skats no sāna. M 1:20

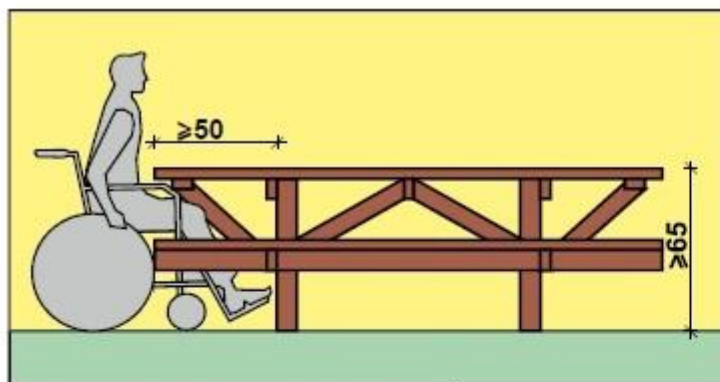

Gājēju celiņi. Skats no priekšas. M 1:20

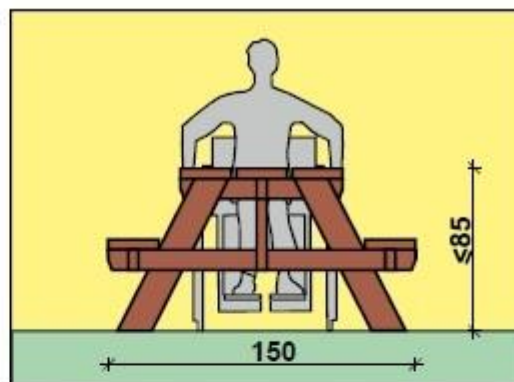

Gājēju celiņi. Skats no priekšas. 1:20

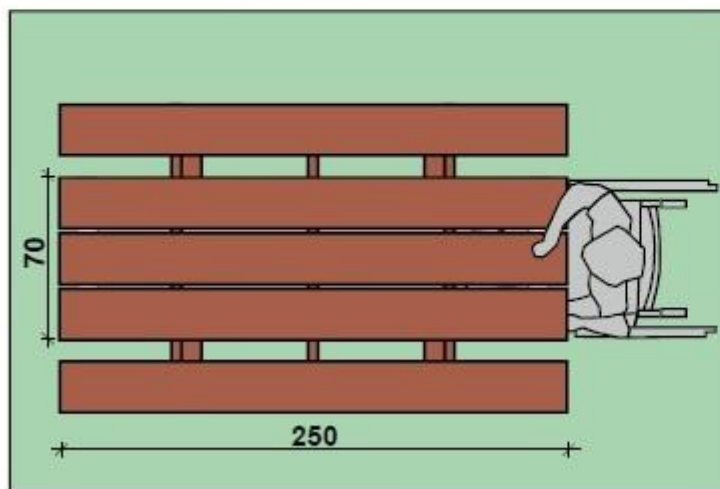

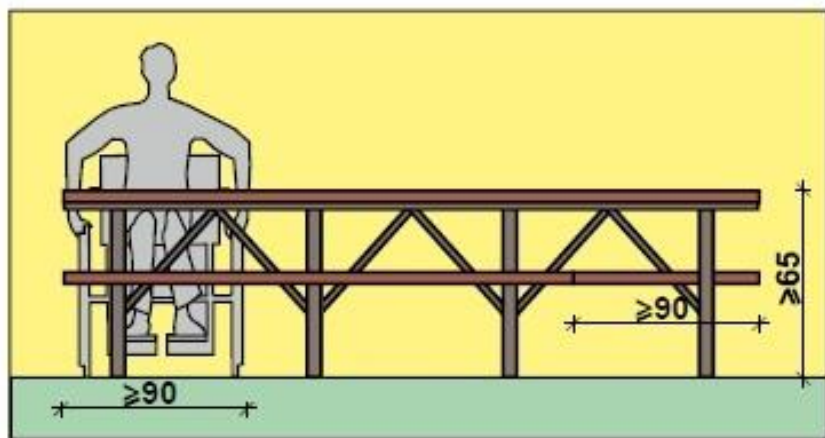
Galds. Skats no priekšpuses. M 1:20

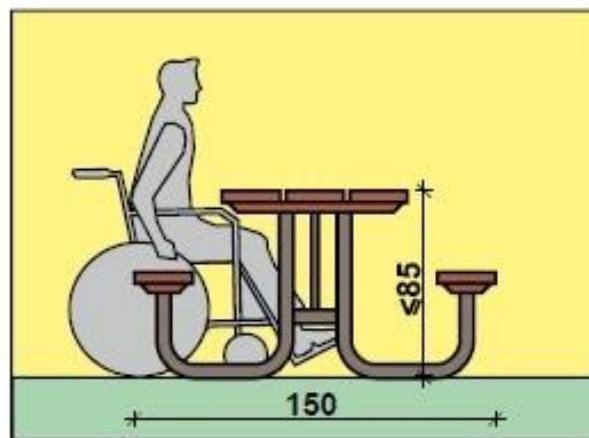
Sols. Skats no sāna. M 1:20

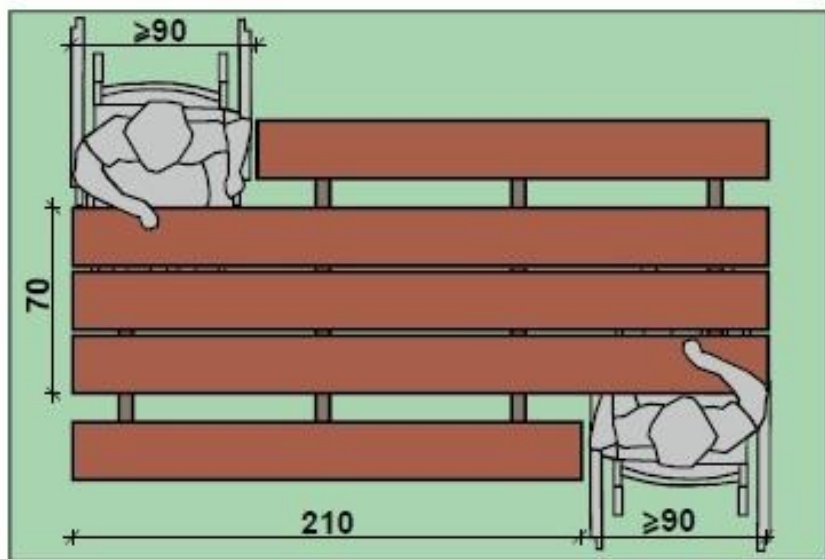
Galds. Skats no augšas. M 1:20

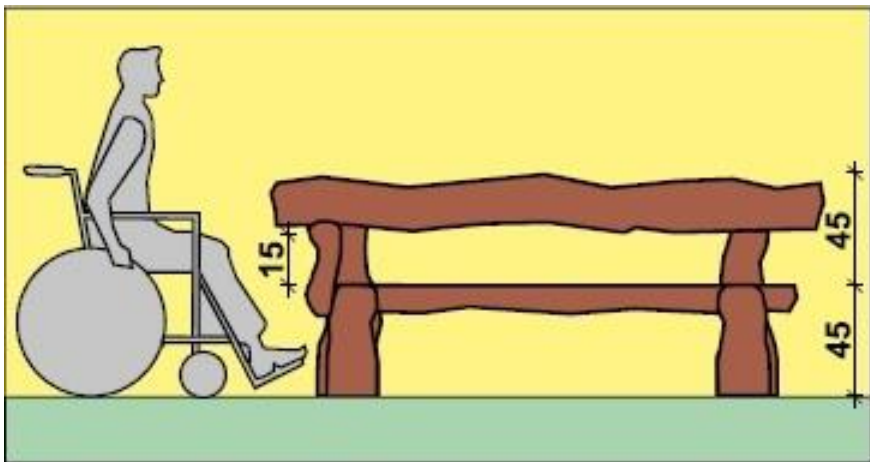
Galds. Skats no priekšpuse. M 1:20

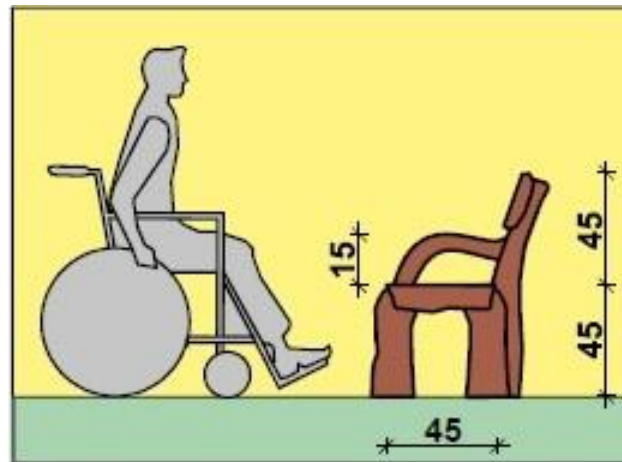
Sols. Skats no sāna. M 1:20

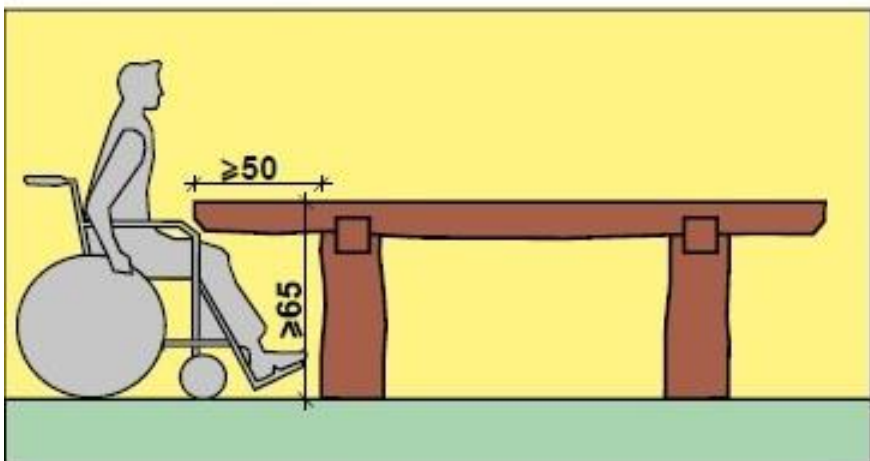
Galds. Skats no augšas. M 1:20

Skats no sāna. M 1:20

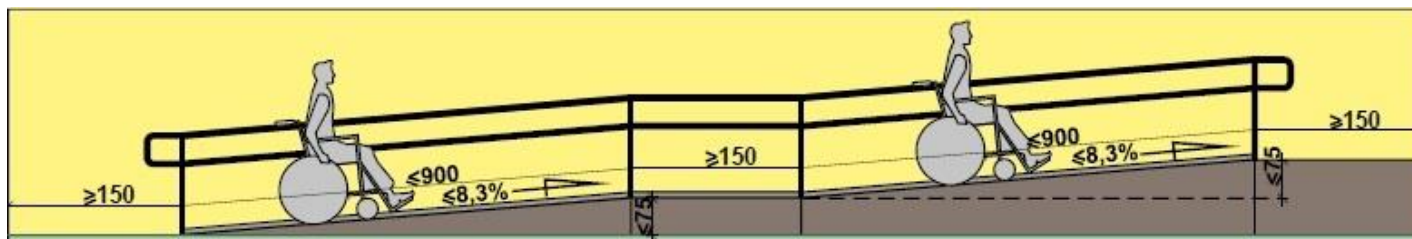

Skats no sāna. M 1:20

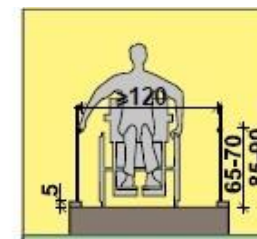

Skats no priekšas. M 1:20

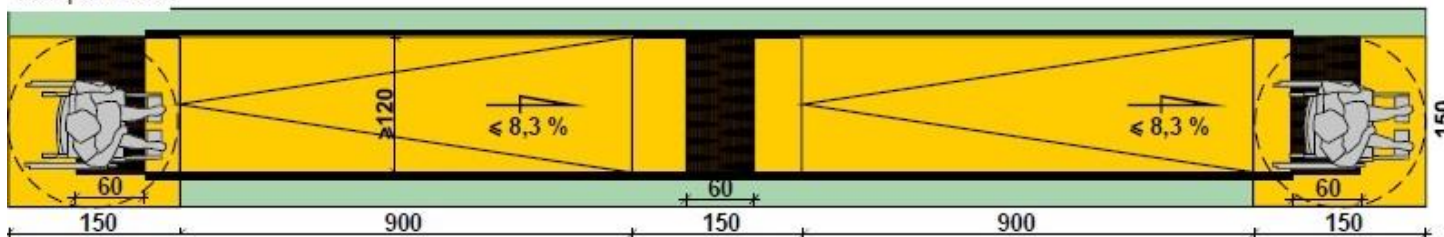

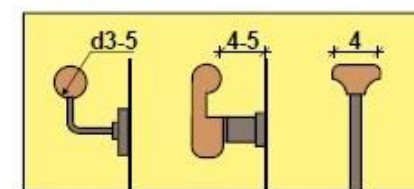
Rampa. M 1:20

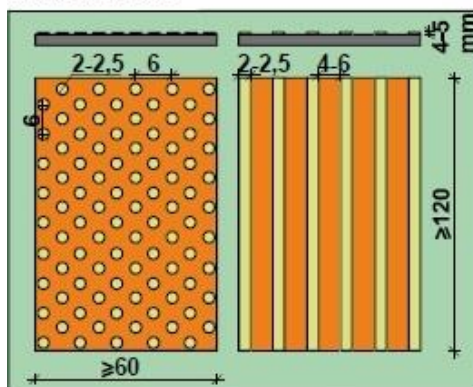
Rampa. M 1:20

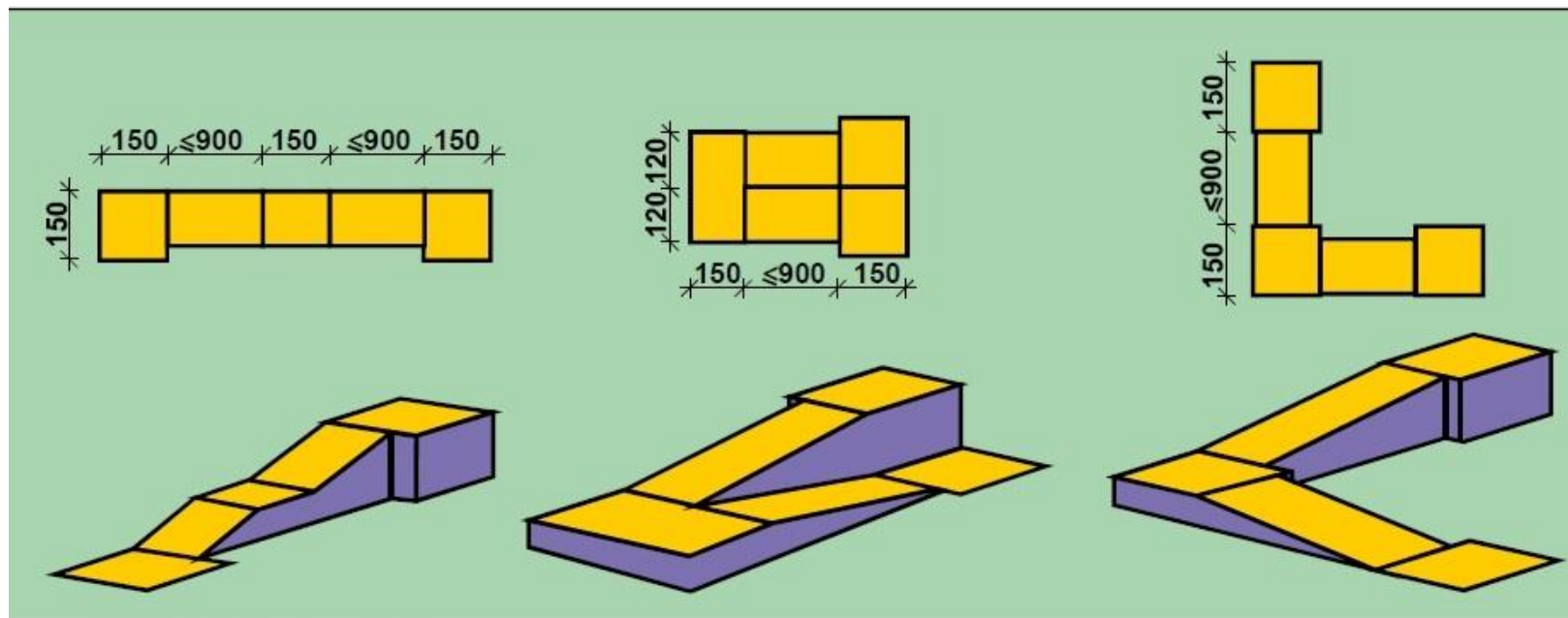
Rampa. M 1:20

Rokturi 1:20

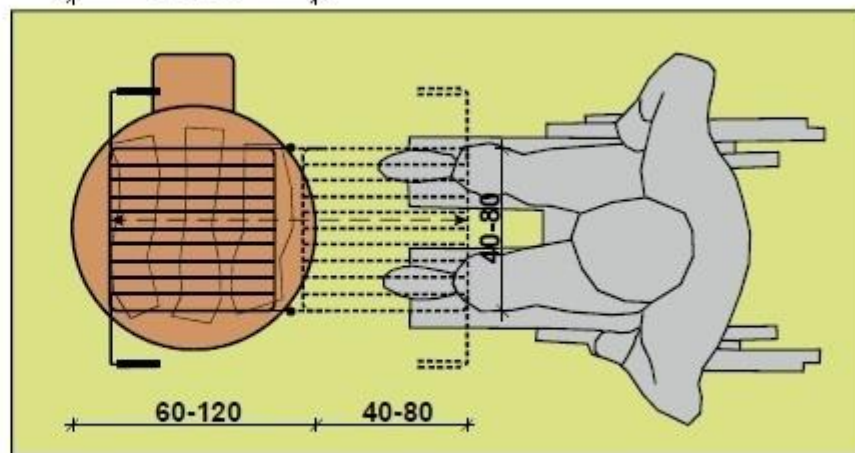
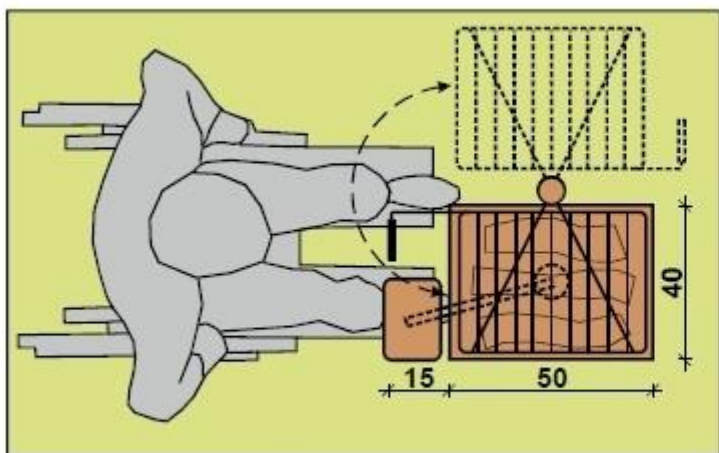
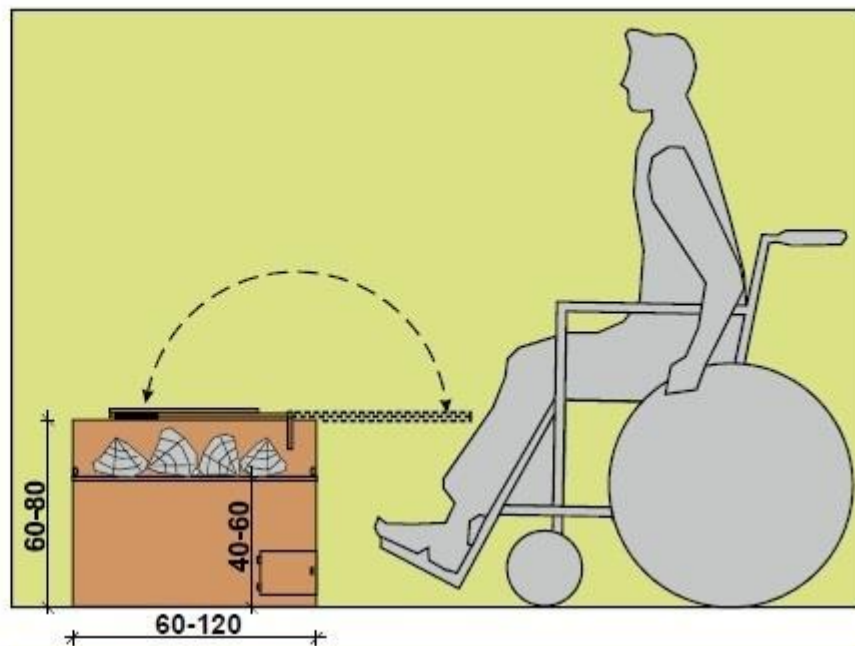
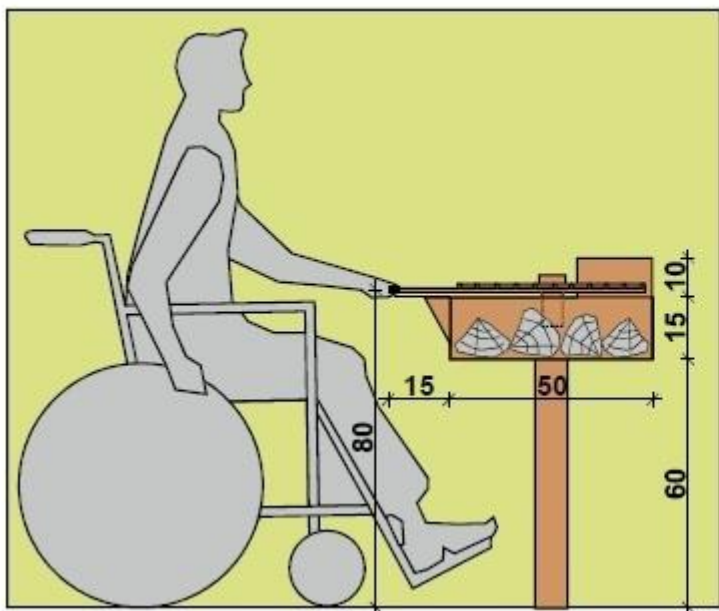

Segums. M 1:50

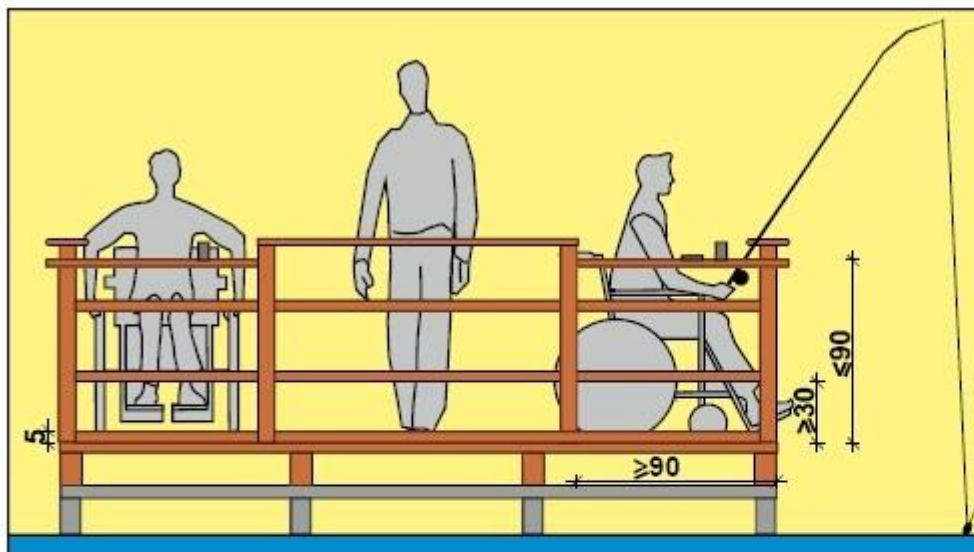
Rampas konfigurācija. M 1:100

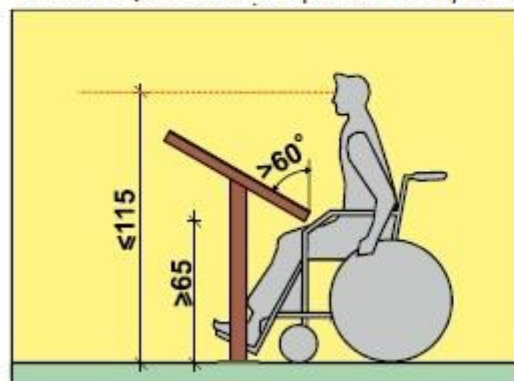

Ugunskura vieta. M 1:20

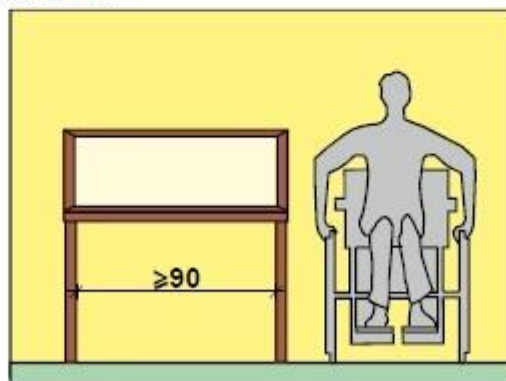

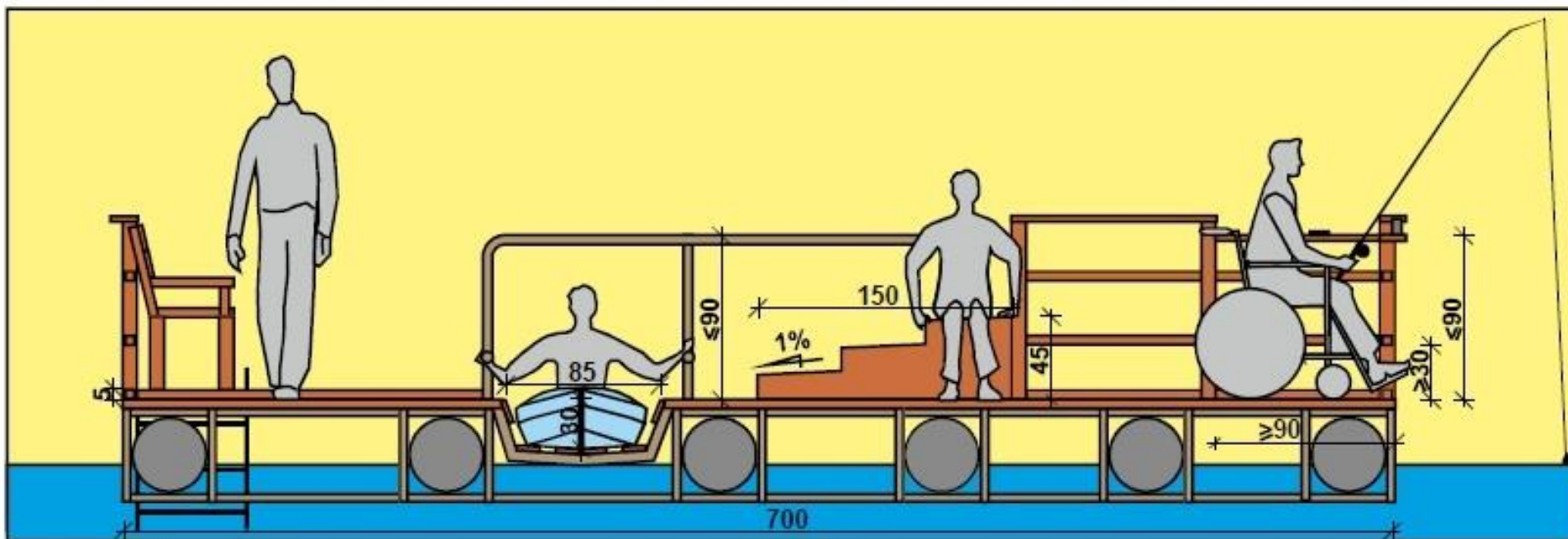
Piestatne/tilts ar vietu priekš makšķerēšanas. M 1:20

Informācijas stenda novietošana. Skats no sāna. M 1:20

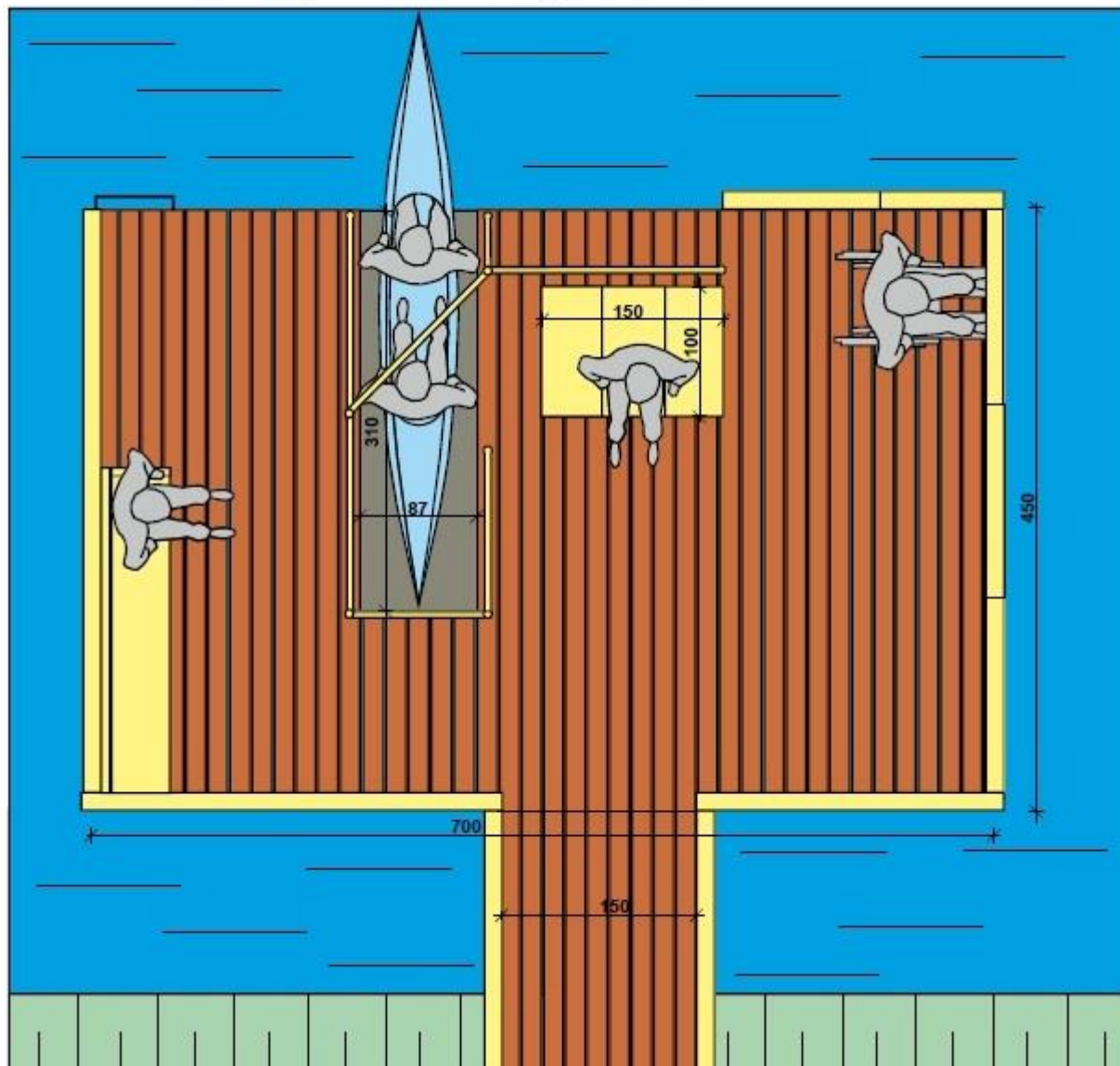

Informācijas stenda novietošana. Skats no priekšas. M 1:20

Laivu piestātne. Skats no priekšas. M 1:30

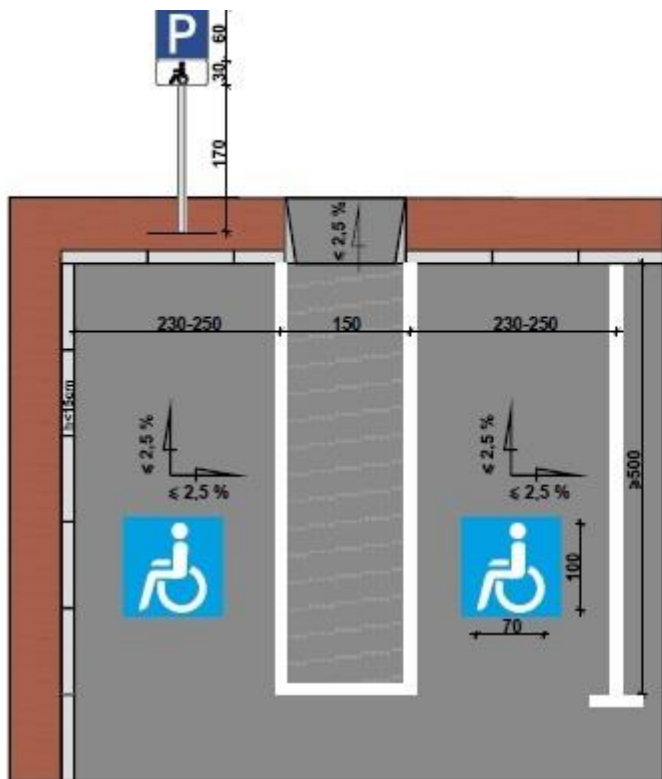
Laivu piestātne. Skats no augšas. M1:30

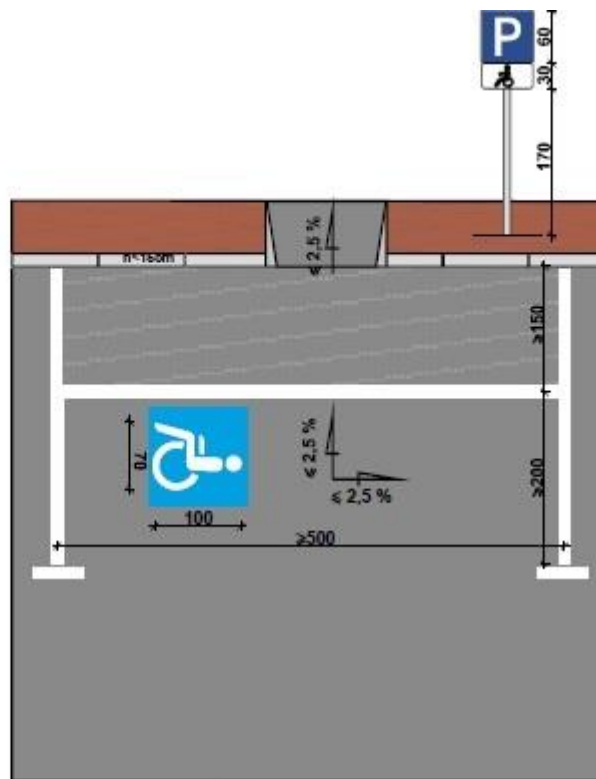

Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija SUSTENTO
Antonijas iela 24 – 6, Rīga, LV 1010
Tālr. + 371 67590437; sustento@sustento.lv; www.sustento.lv

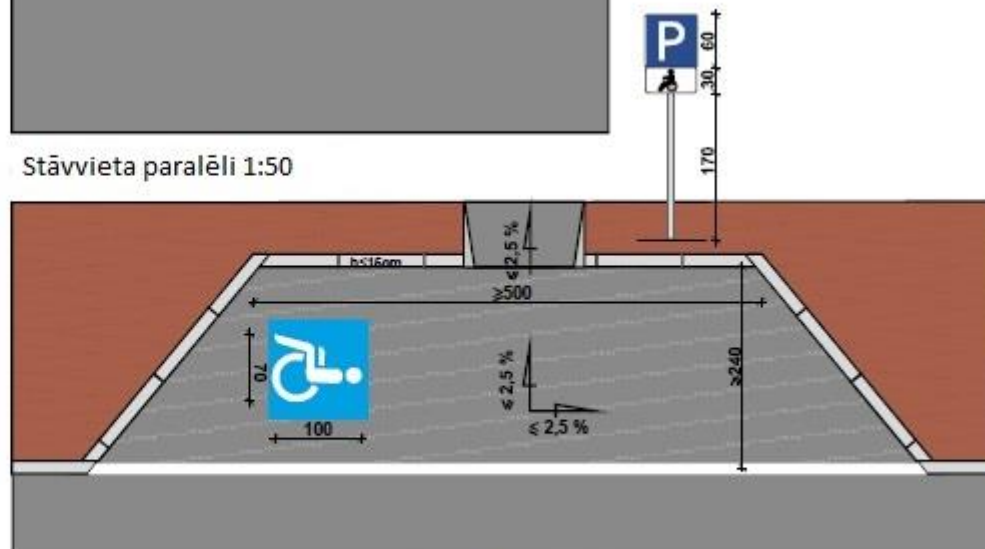

Stāvvietā perpendikulāri M 1:50

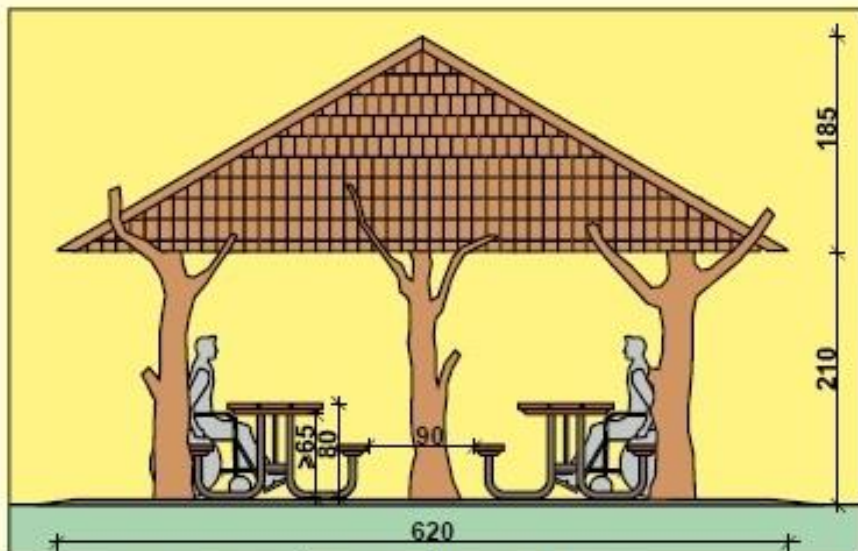

Stāvvietā paralēli 1:50

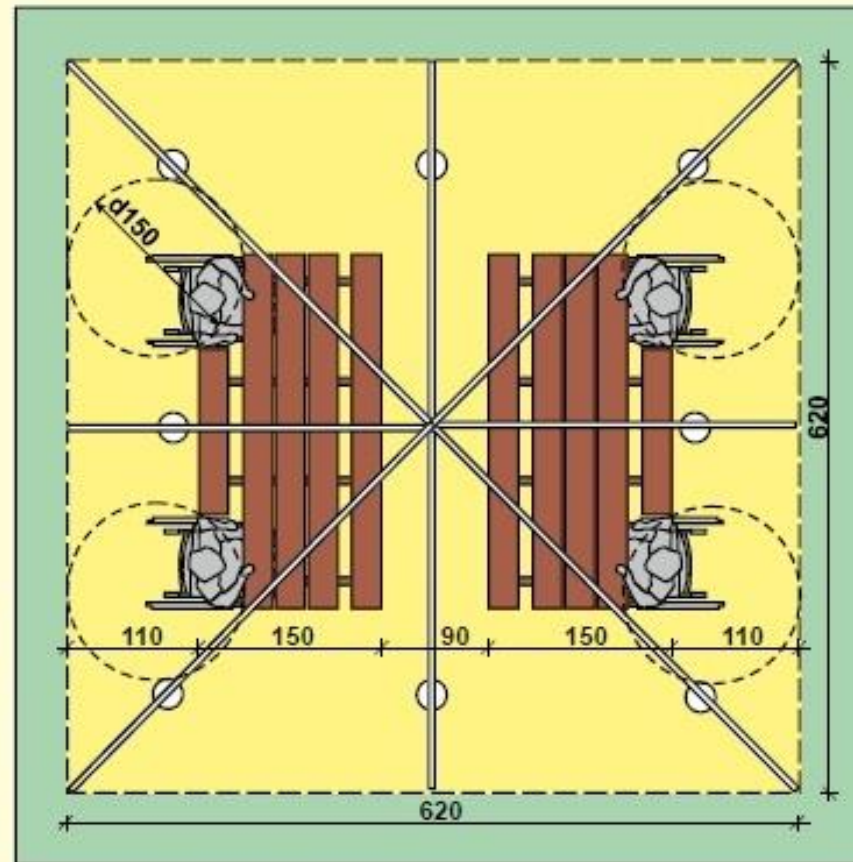

Stāvvietā M 1:50

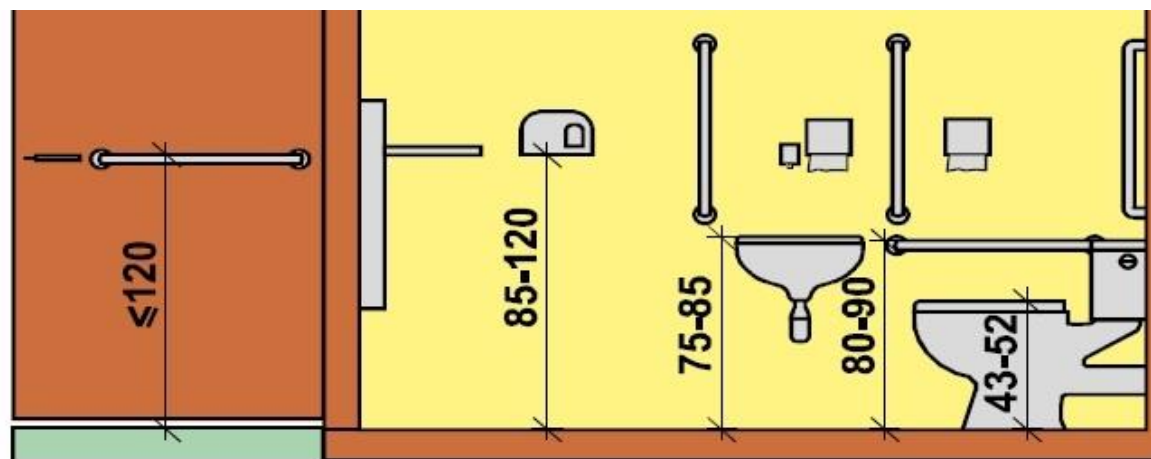
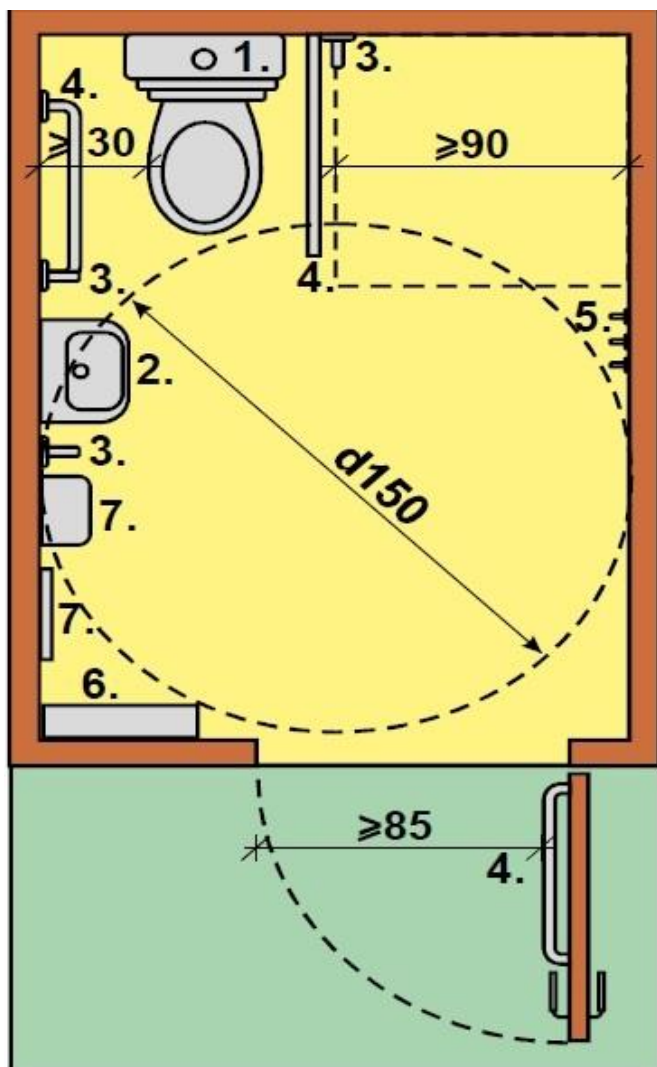

Lapene. skats no sāna. M 1:40

Lapene. Skats no augšas.

Tualete ar izlietni. Skats no sāna.

1. Tualete ar plakānu ūdens tvertni – muguras atbalstu
2. Izlietne
3. Vertikālie rokturi d30-50mm
4. Horizontālie rokturi d30-50mm
5. Pakaramais
6. Atkritumu urna
7. dvieļi, roku žāvētāji, papīra dvieļi, ziepju turētāji un citi priekšmeti

Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija SUSTENTO
Antonijas iela 24 – 6, Rīga, LV 1010
Tālr. + 371 67590437; sustento@sustento.lv; www.sustento.lv

Zīmes, kuras tiek uzstādītas pielāgotā cilvēkiem ar invaliditāti vidē

1. Apkārtējā vide piemērota neredzīgiem cilvēkiem ar suņiem
2. Klausīšanās palīgsistēma
3. Apkārtējā vide pielāgota cilvēkiem ar redzes traucējumiem
4. Žestu valoda
5. Apkārtējā vide ir pielāgota cilvēkiem ar redzes traucējumiem
6. Apkārtējā vide ir pielāgota cilvēkiem ar redzes traucējumiem
7. Skaņas ieraksts
8. Cilvēkiem ar invaliditāti pielāgota tualete (vīriešu)

9. Starptautisks simbols cilvēkiem ar īpašām vajadzībām
10. Cilvēkiem ar īpašām vajadzībām pielāgots transports
11. Piemērots teksts priekš vājredzīgajiem
12. Cilvēkiem ar īpašām vajadzībām pielāgota tualete (sieviešu)
13. Tālrunis ar teksta ievades funkciju
14. Uzstādīts Braila raksts
15. Apkārtējā vide pielāgota cilvēkiem ar kustību traucējumiem.
16. Rampa